

Kazimierz Bełch, *Bełch Józef (1909–1993)* [w:] Tekstowa kartoteka osobowa przemyslan, pod red. Anny Siciak – na stronie Przemyskiej Biblioteki Publicznej
zob. także Kazimierz Bełch, *Bełch Józef (1909–1993)* [w:] *Słownik biograficzny twórców oświaty i kultury XIX i XX wieku Polski południowo-wschodniej*, pod red. Andrzeja Meissnera, Kazimierza Szmyda, Rzeszów 2011 s. 32-33

Bełch Józef, pseud. J. Młodowiejski, J. Wieśniak (1909–1993), duszpasterz i popularyzator katolickiej nauki społecznej.

Urodził się 4 VII 1909 r. w Różance k. Strzyżowa z rodziców Izydora i Teresy Strzępek. Po ukończeniu Gimnazjum Ogólnokształcącego w Jaśle odbył służbę wojskową w Podchorążówce Piechoty (1928–1929). Następnie wstąpił do Sem. Duch. w Przemyślu. Tam należał do kilku kół zainteresowań: Koła Pracy Oświatowo-Społecznej, którego był prezesem, Koła Misyjnego, którego był sekretarzem, oraz Koła Ogrodniczego. Święcenia kapłańskie otrzymał w 1934 r. Najpierw był wikariuszem w Przybyszówce (1934–1936). Oprócz zwykłych zadań duszpasterskich formował młodzież męską i żeńską w ramach Akcji Katolickiej. Razem z młodzieżą męską założył szkółkę drzewek owocowych, w której wyhodowali ok. 800 jabłoni i grusz. Następnie był wikariuszem w Łańcucie (1936–1938). Tam zaczęła się jego praca pisarska. Wydał, pod pseudonimem Józef Wieśniak, dzieło: *Wici – agraryzm – siew w świetle zasad katolickich* (Kraków 1937, 260 s.). Opublikował również szereg artykułów, pod pseudonimami: Józef Młodowiejski i Józef Wieśniak, w czasopismach „Ruch Katolicki” i „Prąd”. Niektóre z nich ukazały się oddzielnie w formie broszur. W Łańcucie założył również Chrześcijański Związek Robotników Rol-

nych i Przemysłowych. Z Łańcuta, po kilkumiesięcznym zastępstwie w administrowaniu par. Piłkule k. Przemyśla, został w lipcu 1938 r. skierowany w charakterze wikariusza do Rozwadowa. Proboszcz rozwadowski wydelegował go do obsługi duszpasterskiej nowo powstającej Stalowej Woli (której terytorium należało do par. Rozwadów). Ks. Bełch przyczynił się do otwarcia w Stalowej Woli szkoły powszechnej, gimnazjum oraz średniej szkoły technicznej. Prowadził tam katechizację, a w niedziele w holu budynku szkolnego odprawiał Mszę św. (gdyż w Stalowej Woli nie było wówczas kościoła). Prowadził też ożywioną działalność społeczną, wyjeżdżał z odczytami nawet do Poznania. W Stalowej Woli zorganizował spółdzielnie mieszkaniowe. Po półrocznej pracy w Stalowej Woli został (1 I 1939 r.) mianowany diecezjalnym sekretarzem Katolickiego Stow. Młodzieży Męskiej. Zamieszkał w Przemyślu. Wydawał czasopismo pt. „Doniesienia”, zakładał w diec. oddziały KSMM, szkolił sekretarzy poszczególnych oddziałów. W tym czasie pod swoim nazwiskiem wydał obszernie dzieło: *Katolickie odrodzenie wsi* (Poznań 1939, 328 s.), stanowiące podręcznik dla działaczy KSMM. Po wybuchu wojny został zamianowany administratorem par. Stojańce k. Mościsk (1939–1944). Odważnie stawał tam w obronie polskich szkół i polskich nauczycieli relegowanych przez Ukraińców, ratował także Żydów, wystawiając im metryki. Kontynuował również pracę naukową. Napisał dzieło: *Katolickie odrodzenie miast* mające charakter podręcznika duszpasterstwa młodzieży miejskiej. Dzieło to nie doczekało się publikacji (maszynopis został skonfiskowany przez UB). Przełożył też na j. polski dzieło J. Cardijna *Manuel de la JOC* (Podręcznik chrześci-

jańskiej młodzieży robotniczej). W 1942 r. wstąpił do Armii Krajowej, w której pełnił funkcję kapelana okręgu mościskiego, wydawał „Biuletyn Informacyjny” i prowadził nasłuch radiowy. Latem 1944 r. otrzymał roczny urlop zdrowotny. Przeniósł się ze Stojaniec do Grodziska k. Strzyżowa. W 1945 r. wstąpił do Stronnictwa Narodowego, w którym pełnił funkcję szefa propagandy na okręg rzeszowski. Wydawał: „Jestem Polakiem”, „Naród w Walce” i inne gazetki podziemne. Na zjazdach Stronnictwa Narodowego wygłaszał referaty. Równocześnie podjął administrację par. Tywonia (gmina Pawłosiów). Ścigany przez UB opuścił teren diec. przemyskiej. W Krakowie na UJ zdobył stopień magistra za pracę *Wici – agraryzm – siew* (1946). Na ziemiach zachodnich był administratorem par. Goraj (1946–1947). W dalszym ciągu poszukiwany przez UB opuścił par. Goraj, ukrywał się na terenie diec. przemyskiej, a następnie był administratorem par. Sokołów Młp. (1948–1949). Aresztowany w Psim Polu w 1950 r., po dwuletnim śledztwie w areszcie we Wrocławiu, został skazany na 7 lat więzienia. Karę odbywał w Rzeszowie i Rawiczu. W 1954 r. warunkowo na okres próby został zwolniony z więzienia. Przez rok przebywał u krewnych, a następnie podjął duszpasterstwo w diec. wrocławskiej. Po przejściu na emeryturę wrócił do diec. przemyskiej, osiadł w Domu Księży Emerytów w Korczynie k. Krosna (1987). Tutaj wrócił do intensywnej pracy naukowej. Do ważniejszych jego dokonań w Korczynie należą przekład dzieła J. Wallnera: *Poenitentia gloriosa sive Drama extemporale de Boleslao II Poloniae rege Ossiaci poenitente et exule*, który za tytułował *Drama, czyli chwalebna pokuta Bolesława Śmiałego w Osjaku* (1988, 182 s.); przekład

dzieła F. Kleina: *Nouvelles Croisades de Jeunes Travailleurs*. JOC – JAC – JMC – JEC, zatytułowany: *Nowoczesne katolickie ruchy apostołskie młodych pracowników* (1989, 208 s.); *Historia pierwszego wydania polskiego przekładu Sumy teologicznej św. Tomasza z Akwinu* (1990, 108 s.); *Wspomnienie o śp. Ks. Stanisławie Bełchu* (1990, 136 s., skrót został opublikowany w „Premisla Christiana”, t. 4: 1990/1991); *Współżycie obrządku łacińskiego i greckiego w Polsce w latach 1938–1947* (1992, 17 s.).

Ks. Józef Bełch zmarł w Korczynie 10 IX 1993 r. Pośmiertnie został zrehabilitowany przez Sąd Wojewódzki w Rzeszowie (1994).

Bibliografia zob.: O. Pius Bełch OP, *Bełch Józef*, w: *Słownik polskich teologów katolickich 1981–1993*, pod red. J. Mandziuka, t. 8, Warszawa 1995, s. 57-58 [w bibliogr. podmiotowej nie uwzględniono kilku nie opublikowanych pozycji, których maszynopisy lub rękopisy znajdują się w Archiwum Archidiecezji Przemyskiej]; Tenże, *Ks. prałat Józef Bełch (1909–1993) – życie i dzieło społecznika i publicysty, żołnierza AK i więźnia UB*, Borek Stary 2003.